

GEBIEDSBEELD CENTRUM

*Signalen over integratie, discriminatie, v/m-emancipatie
en lhbt-emancipatie uit Centrum*

Samenvatting

IDEM Rotterdam voert in alle veertien gebieden van Rotterdam een behoefte-inventarisatie uit om een beeld te krijgen van wat er speelt in elk gebied in relatie tot integratie, discriminatie, vrouw/man-emanipatie en lhbt-emanipatie. Deze rapportage presenteert zowel signalen als concrete aanknopingspunten voor professionals en geïnteresseerden om verder aan de slag te gaan met de vier thema's in Centrum. Hieronder vatten we de belangrijkste signalen per onderwerp kort samen.

Integratie

Grote verschillen wijken

Centrum is volgens gesprekspartners een populair gebied. Het gemiddelde inkomen in het gebied ligt hoger dan in Rotterdam als geheel, maar de verschillen tussen wijken zijn groot. In een aantal wijken wonen vooral inwoners met een hoog opleidingsniveau en een hoog inkomen, terwijl er ook een paar wijken zijn waar inwoners lager zijn opgeleid, leven van een laag inkomen en meer hulpvragen hebben.

Gentrificatie en sociale segregatie

De gemeente investeert in de ontwikkeling van Centrum, waarbij onder andere wordt ingezet op het aantrekken van inwoners met een hoger inkomen. Vooral de ontwikkeling van Oude Westen valt gesprekspartners op. In deze zeer diverse wijk komen steeds meer inwoners met een hoger inkomen wonen, die volgens gesprekspartners minder binding hebben met de wijk. De sociale afstand tussen inwoners lijkt toe te nemen, doordat inwoners vooral omgaan met mensen die op hen lijken. De vrij toegankelijke ontmoetingsruimten in Centrum staan onder druk. Gesprekspartners maken zich hier zorgen over, omdat deze locaties een belangrijke bijdrage kunnen leveren aan de sociale cohesie.

Armoede

Gesprekspartners maken zich zorgen over armoede en schuldenproblematiek, vooral onder inwoners van Oude Westen. Deze problematiek kan huishoudens onder druk zetten en ook een negatieve invloed hebben op kinderen. Schaamte kan inwoners tegenhouden om hulp te zoeken.

Taalaanbod

Gesprekspartners signaleren dat er inwoners zijn die zich onvoldoende in het Nederlands kunnen uitdrukken, wat deze mensen kwetsbaar maakt. Zij zien dat het huidige taalaanbod niet voldoende aansluit bij de behoeften van de verschillende doelgroepen.

Kwetsbare kinderen en jongeren

Gesprekspartners maken zich zorgen om kinderen en jongeren in het gebied die opgroeien in armoede. Zij signaleren dat sommige ouders moeite hebben met de opvoeding van hun kinderen en de begeleiding bij hun schoolcarrière; dit geldt met name voor ouders met een taalachterstand. Gesprekspartners zien dat kinderen en jongeren soms niet de begeleiding krijgen die zij nodig hebben, onder andere door bezuinigingen op maatschappelijk- en jongerenwerk en een gebrek aan vertrouwen in hulpverlening bij ouders. Voldoende begeleiding is belangrijk om onder andere schooluitval te voorkomen.

Jongeren met weinig toekomstperspectief

Jongeren met een migratieachtergrond hebben soms weinig perspectief op een baan en kunnen last hebben van het politieke klimaat en de manier waarop er in publieke discussies wordt gesproken over jongeren met een migratieachtergrond. Hierdoor kunnen zij het gevoel hebben dat zij niet welkom zijn in Nederland. Het idee uitgesloten te worden door de maatschappij kan een zeer negatieve invloed hebben op het zelfbeeld en toekomstperspectief van jongeren.

Eenzaamheid

Gesprekspartners maken zich zorgen om inwoners die zich eenzaam voelen. Het is nog onvoldoende duidelijk om welke doelgroepen het precies gaat en hoe eenzame inwoners ondersteund kunnen worden.

Discriminatie

Vooroordelen en ervaren discriminatie

Gesprekspartners signaleren dat vooroordelen tussen inwoners invloed hebben op het samenleven in Centrum, wat contact en samenwerking tussen inwoners kan bemoeilijken. Sommige inwoners ervaren discriminatie vanwege hun huidskleur of hun etnische achtergrond, met name in de publieke ruimte. Er bestaat onder gesprekspartners behoefte aan training over de omgang met vooroordelen en discriminatie en aan een duidelijk beeld van de verschillende organisaties die op dit gebied actief zijn.

Discriminatie van moslims

Volgens een gesprekspartner krijgen moslims in Centrum te maken met negatieve reacties op straat, vooral na heftige discussies in de landelijke politiek en media. Met name vrouwen met een hoofddoek ervaren discriminatie. Het negatieve beeld van moslims lijkt ook van invloed op het gevoel van kinderen en jongeren met een migratieachtergrond welkom te zijn in Nederland.

Arbeidsmarktdiscriminatie

Jongeren met een migratieachtergrond uit Centrum hebben te maken met discriminatie op de arbeidsmarkt. Deze jongeren hebben soms moeite met het vinden van een stage of een (bij-)baan. Volgens gesprekspartners beïnvloedt het gedrag van jongeren zelf hun kansen ook negatief en er is behoefte aan meer begeleiding bij het solliciteren.

Spanningen tussen jongeren en ouderen

In Centrum brengen relatief veel jongeren tijd door in de publieke ruimte; dit betreft ook jongeren uit andere gebieden. De overlast die inwoners hiervan ervaren kan soms leiden tot spanningen en conflicten.

Vrouw/man-emanipatie

Participatie van vrouwen en financiële zelfredzaamheid

Gesprekspartners zien dat er in het gebied veel vrouwen met diverse achtergronden zichtbaar en actief zijn in de wijken. De ontwikkeling en activiteiten van vrouwen leiden meestal niet tot een betaalde

baan. Hierdoor blijft hun financiële situatie kwetsbaar. Er is daarom behoefte aan meer inzet op het gebied van begeleiding van vrouwen naar een baan.

Mannenemancipatie

Gesprekspartners vragen ook aandacht voor vraagstukken die onder mannen leven. Voor de emancipatie van vrouwen is mannenemancipatie noodzakelijk. Sommige mannen hebben behoefte aan begeleiding bij hun emancipatie en het omgaan met de toegenomen zelfstandigheid van vrouwen.

Huiselijke geweld

Gesprekspartners maken zich zorgen over huiselijk geweld en onderdrukking. Er is onvoldoende zicht op deze problematiek, omdat inwoners niet makkelijk hulp zoeken, vanwege schaamte en een lage meldingsbereidheid.

Lhbt-emancipatie

Weerstand en geweld tegen lhbt-personen

In Centrum leidt de zichtbare aanwezigheid van lhbt-personen soms tot weerstand of problemen. Bewoners verzetten zich tegen de verhuizing van het COC. Ook cruiseplek de Rozentuin staat ter discussie.

Weinig aandacht en zicht

Het onderwerp lhbt-emancipatie krijgt in Centrum weinig aandacht. Gesprekspartners zijn er weinig mee bezig en onder inwoners blijft het onderwerp veelal onbesproken. Hierdoor hebben gesprekspartners weinig zicht op wat er speelt. Zij hebben de indruk dat een deel van de inwoners negatief oordeelt over seksuele diversiteit.

Seksuele diversiteit bespreekbaar maken

Gesprekspartners signaleren een interesse van ouders in informatie over seksuele diversiteit. Professionals missen soms kennis en training om het onderwerp effectief met inwoners bespreekbaar te maken. Zij hebben behoefte aan deze kennis en training.

Aanknopingspunten en aanbevelingen

Op basis van de gesprekken en de wijkbijeenkomst kunnen we vaststellen dat er onder professionals en actieve bewoners concrete behoefte is aan:

- Ontmoetingsplekken voor inwoners.
- De aanpak van armoede- en schuldenproblematiek.
- Taalaanbod dat aansluit bij behoeften van inwoners.
- Voldoende begeleiding voor kwetsbare kinderen en jongeren.
- Cultuursensitieve opvoedondersteuning.
- Beter zicht op eenzaamheidsproblematiek.
- Toekomstperspectief voor jongeren.
- Voorlichting en training voor professionals over discriminatie.
- Stimulering van de arbeidsparticipatie van vrouwen.

- Aandacht voor mannenemancipatie.
- Meer kennis bij professionals over lhbt-emancipatie.

Inleiding

In alle veertien gebieden van de gemeente doet IDEM Rotterdam onderzoek naar wat er speelt met betrekking tot integratie, discriminatie, vrouw/man-emancipatie en lhbt-emancipatie. Dit onderzoek is ook in Centrum uitgevoerd, en in deze rapportage worden de resultaten daarvan besproken.

We hebben een breed palet aan signalen verzameld die laten zien hoe integratie, discriminatie, vrouw/man-emancipatie en lhbt-emancipatie er in Centrum uitzien. Hiertoe hebben we professionals en andere actieve bewoners geïnterviewd. De resultaten van deze interviews zijn teruggekoppeld tijdens een drukbezochte wijkbijeenkomst, waardoor de signalen die we verzamelden zijn aangevuld. Zo krijgen we zicht op verschillende knelpunten en lacunes ten aanzien van de vier thema's, net zoals succesvolle voorbeelden die andere Rotterdammers kunnen inspireren.

Dit gebiedsbeeld is als volgt opgebouwd. In het volgende hoofdstuk worden de doelen en methode van dit onderzoek toegelicht. Vervolgens bespreken we per thema zowel de signalen die we hebben opgetekend als succesvolle voorbeelden die we tegen zijn gekomen. We plaatsen het beeld dat hieruit oprijst in de context van Rotterdamse feiten en cijfers, en het gebiedsprogramma. Tot slot gaan we in op concrete aanknopingspunten voor professionals, betrokken bewoners, ondernemers en anderen om verder met de thema's in Centrum aan de slag te gaan.

Januari 2018

www.idemrotterdam.nl

Methodie

Behoeftie-inventarisatie

De behoefte-inventarisatie is een kwalitatief onderzoek waarmee IDEM Rotterdam signalen verzamelt met betrekking tot integratie, discriminatie, vrouw/man-emancipatie en lhbt-emancipatie, en behoeften ten aanzien van deze vier thema's in kaart brengt. De behoefte-inventarisatie wordt in alle veertien gebieden van de gemeente Rotterdam uitgevoerd. Tussen april en augustus 2016 hebben we dit onderzoek in Centrum gedaan.

Centraal staat de vraag: wat speelt er op het gebied van integratie, discriminatie, vrouw/man-emancipatie en lhbt-emancipatie in Centrum? We letten bij het beantwoorden van deze vraag op de volgende deelvragen:

- Welke ontwikkelingen en gebeurtenissen in Centrum zijn van invloed op het gebied en zijn bewoners ten aanzien van de vier thema's?
- Tegen welke knelpunten en lacunes lopen bewoners en professionals aan zodra ze zich met één of meerdere van deze thema's bezighouden?
- Wat zijn succesvolle voorbeelden van activiteiten in Centrum op het gebied van de vier thema's?
- Welke behoeften leven er in Centrum om aan de slag te gaan met projecten die gaan over integratie, discriminatie, vrouw/man-emancipatie en lhbt-emancipatie?

Interviews en wijkbijeenkomst

In elk gebied spreken we in totaal met twaalf tot vijftien professionals en andere actieve bewoners. Deze interviews zijn geanonimiseerd. We streven naar een zo divers mogelijke groep gesprekspartners die zich bezighouden met uiteenlopende activiteiten, zoals vertegenwoordigers van welzijnsorganisaties, kunst- en cultuurorganisaties, religieuze instellingen, onderwijsinstellingen, jongerenwerk, wijkpolitie, ondernemers, buurtverenigingen, bewonersinitiatieven en gebiedscommissies.

Op basis van deze gesprekken hebben we een eerste impressie gekregen van wat er speelt in Centrum ten aanzien van de vier thema's. Vervolgens hebben we dit beeld teruggekoppeld aan een diverse groep professionals en actieve bewoners tijdens een drukbezochte wijkbijeenkomst. In kleinere tafelgesprekken hebben zij dit beeld en hun behoeften vervolgens nader besproken, waardoor de eerste analyse verder kan worden aangescherpt, aangepast en aangevuld.

Gebiedsbeeld

In dit gebiedsbeeld bundelen en analyseren we de uitkomsten van de interviews en de tafelgesprekken. Waar relevant worden de inzichten besproken in relatie tot bestaande Rotterdamse feiten en cijfers, het Gebiedsprogramma en het Uitvoeringsplan van het cluster Maatschappelijke Ontwikkeling in Centrum.

Het gebiedsbeeld heeft als doel om relevante partijen en geïnteresseerden binnen en buiten Centrum te informeren over wat er speelt ten aanzien van de vier thema's in het gebied. Knelpunten en lacunes worden duidelijk, net als succesvolle voorbeelden. Uiteindelijk leidt dit gebiedsbeeld tot een inkleuring van al bestaande kwantitatieve gegevens over Centrum, en brengt het verdiepende kennis over hoe de vier thema's er op gebiedsniveau uit zien. Vervolgens kunnen professionals en bewoners op basis van deze informatie binnen en buiten Centrum projecten en samenwerkingen opstarten om met één of meerdere van de thema's aan de slag te gaan.

Integratie in Centrum

Integratie is geen eenduidige term. Verschillende mensen en organisaties bedoelen er uiteenlopende dingen mee. Sommigen gebruiken de term om te focussen op de sociale, economische of culturele situatie van mensen met een migratieachtergrond. Anderen wijzen erop dat integratie een collectief proces is, waarbij iedereen werkt aan de integratie van de Rotterdamse samenleving als geheel. Weer anderen wijzen het gebruik van de term volledig af, omdat het bijdraagt aan een onnodig onderscheid.

Tegen de achtergrond van deze debatten benadert IDEM Rotterdam integratie als een koepelterm om te kunnen praten over onderwerpen die raken aan de verhoudingen tussen Rotterdammers, over de situatie van nieuwkomers in de stad, en over tegenstellingen tussen personen en groepen waar mensen tegenaan lopen. Wij benaderen integratie daarmee vooral als een idee dat betrekking heeft op de stad als geheel.

Het inwoneraantal van Rotterdam Centrum is 33.983. Net als Rotterdam als geheel is de bevolking van Centrum divers. 54% van de inwoners van Centrum heeft een migratieachtergrond. De grootste migrantengemeenschappen in het gebied zijn Surinaamse Nederlanders, Marokkaanse Nederlanders, Antilliaanse Nederlanders, Turkse Nederlanders en Kaapverdiaanse Nederlanders.

(Gemeentelijke Basis Administratie (GBA), bewerkt door OBI, geraadpleegd op 18-12-2017)

De hieronder beschreven signalen geven weer wat er op het moment van onderzoek speelt op het gebied van integratie in Centrum. Daarmee beslaan ze ontwikkelingen en gebeurtenissen die het samenleven in Centrum beïnvloeden, leggen knelpunten bloot en wijzen op behoeften om bepaalde onderwerpen meer, minder of juist op een andere manier aandacht te geven of aan te pakken.

Signalen over integratie

Populair en divers

Rotterdam Centrum is volgens gesprekspartners een “populair” gebied, dat “booming” is. Tijdens de gesprekken wordt het gebied onder andere beschreven als het “visitekaartje” en het “bonzend hart” van de stad. Centrum trekt veel bezoekers en er werken een groot aantal mensen in het gebied. De bedrijvigheid is groot en er wordt veel geïnvesteerd in de buitenruimte. Daarnaast heeft het gebied een woonfunctie. Inwoners zijn volgens gesprekspartner “trots” dat zij in Centrum wonen.

Gesprekspartners beschrijven de bevolkingssamenstelling van het gebied als een “diversiteit aan culturen”. De wijken van Centrum verschillen volgens gesprekspartners sterk van karakter. Aan de ene kant zijn er de wijken CS-kwartier, Stadsdriehoek, Scheepvaartkwartier, Nieuwe Werk en Dijkzigt die zij beschrijven als wijken met inwoners met een hoog opleidingsniveau en inkomen. Inwoners uit deze wijken hebben volgens gesprekspartners weinig nodig van de overheid en regelen zaken zelf. Ook is er sprake van “individualisme”, weinig “binding” en “saamhorigheid” tussen bewoners. In deze wijken worden volgens professionals minder activiteiten georganiseerd. Dit beeld van een aantal wijken van Centrum lijkt bevestigd te worden voor de cijfers uit het Wijkprofiel 2018 van de gemeente Rotterdam. In Centrum zetten minder bewoners zich actief in voor de buurt dan in Rotterdam als geheel (46% tegenover 55%). Een mogelijke verklaring hiervoor is dat relatief minder inwoners langer in de buurt wonen (35% in Centrum tegenover 44% in Rotterdam) en dat er relatief weinig gezinnen wonen in het

gebied. Uit onderzoek blijkt namelijk dat gezinnen zich over het algemeen vaker verbonden voelen met de buurt en zich vaker lokaal inzetten. Opvallend in de cijfers is echter dat veel inwoners zich verantwoordelijk zeggen te voelen voor de buurt (86% van de inwoners van Centrum). Het is mogelijk dat gesprekspartners weinig zicht hebben op de netwerken van inwoners die weinig in contact komen met de lokale overheid en maatschappelijke organisaties. Het beeld dat zij schetsen van de wijken Oude Westen en Cool, waar vaker een beroep wordt gedaan op het maatschappelijk middenveld, is tegengesteld aan de hierboven beschreven wijken. Zij beschrijven Oude Westen en Cool als wijken met inwoners met lage inkomens en “veel hulpvragen”. Er wonen veel gezinnen met kinderen. In deze wijken is volgens hen veel “sociale binding” en zijn er veel maatschappelijke organisaties en initiatieven, zoals Leeszaal West en Dansschool Moves.

In de *Binnenstadsmonitor 2017. Staat van de Rotterdamse Binnenstad* van de gemeente wordt het beeld van gesprekspartners bevestigd. Het gestandaardiseerd huishoudinkomen in Centrum is hoger dan in de rest van de stad (in 2014 was dit € 26.800 per jaar tegenover € 22.900 in Rotterdam als geheel). Er zijn in Centrum relatief veel inwoners met hoge inkomens en aanzienlijk minder inwoners met lage inkomens. Het aandeel bewoners met een bijstandsuitkering ligt er relatief laag: dit is 6% in Centrum tegenover 10% in de hele stad. De verschillen tussen wijken zijn echter groot. In Oude Westen ligt het huishoudinkomen lager dan het Rotterdamse gemiddelde, op € 19.500, terwijl dit in Nieuwe Werk met € 45.100 juist aanzienlijk hoger ligt. De bijstandsdichtheid in Oude Westen is met 16% hoog en in bijvoorbeeld Scheepvaartkwartier met 1% opvallend laag. Ook het aandeel sociale huurwoningen, particuliere huurwoningen en koopwoningen verschilt per wijk. Op 1 januari 2015 bestond in Oude Westen 63% van de voorraad uit sociale huurwoningen, terwijl in bijvoorbeeld Scheepvaartkwartier enkel koopwoningen en particuliere huurwoningen zijn. In de andere wijken ligt het aandeel sociale huurwoningen tussen de 10% en 53%.

Gentrificatie en sociale segregatie

Tijdens de gesprekken wordt de meeste aandacht besteed aan het Oude Westen, een wijk met relatief veel inwoners met lage inkomens. De bevolkingssamenstelling van deze wijk is zeer divers. De diversiteit en de manier waarop mensen hier samenleven wordt volgens gesprekspartners over het algemeen als positief ervaren door inwoners. Een gesprekspartner vertelt dat het opvallend is dat driekwart van de bewonersinitiatieven uit deze wijk komt.

Gesprekspartners vertellen dat het Oude Westen “in ontwikkeling” is. Er worden nieuwe woningen gebouwd, woningen worden gerenoveerd en (sociale) huurwoningen worden verkocht, waardoor er inwoners met hogere inkomens in de wijk komen wonen. Een gesprekspartner zegt dat de wijk zich positief heeft ontwikkeld van “no-go area” naar een “go area”. Volgens een andere gesprekspartner heeft deze gentrificatie ook minder positieve effecten. Er ontstaan volgens hem “twee groepen”: “oude bewoners, vaak met lagere inkomens, die elkaar weten te vinden en actief betrokken zijn bij de wijk” en “nieuwe bewoners, vaak met hogere inkomens, zonder netwerk in de wijk, die niet actief betrokken zijn zoals de oudere bewoners”. Sommige gesprekspartners spreken zich nadrukkelijk kritisch uit over de veranderingen, die mede beïnvloed worden door het

Gentrificatie wordt als volgt gedefinieerd in het onderzoek *Sterke Schouders* van Wenda Doff en Mariska van der Sluis naar de mogelijke effecten van het Rotterdamse woonbeleid: Gentrificatie is een tweeledig proces van verandering, waarbij de verandering van de bewonerspopulatie – een instroom van nieuwe bewoners met een hogere sociaaleconomische status dan de oorspronkelijke bewoners – hand in hand gaat met een transformatie van de fysieke omgeving, die gericht is op de wensen van deze meer kapitaalkrachtige bewoners.

gemeentebeleid. Eén van hen vindt het beleid dat er onder andere op is gericht om het aantal sociale huurwoningen te verminderen “zorgwekkend”. Volgens de gesprekspartner worden hierdoor mensen “verdreven die juist een binding hebben met de wijk”. Een ander heeft het idee dat door de veranderingen “de kloof tussen arm en rijk steeds groter en ook zichtbaarder” wordt.

Tijdens de gesprekken benoemt een aantal gesprekspartners dat inwoners zich vooral in eigen kring bewegen. Volgens hen leidt gentrificatie in het Oude Westen bijvoorbeeld tot meer sociale afstand tussen inwoners, vooral tussen “oude bewoners” en “nieuwkomers”, in plaats van tot toenadering tussen verschillende groepen. Volgens een van hen neemt “de tolerantie af” en “trekken mensen zich in hun eigen kring terug”. Gesprekspartners noemen verschil in inkomen als reden voor sociale afstand. Daarnaast noemen zij voorbeelden waarin etnische achtergrond lijkt te bepalen met wie inwoners contact hebben. Soms kan sociale afstand leiden tot wederzijdse vooroordelen. Niet alle gesprekspartners beschouwen het echter als een probleem dat inwoners zich vooral binnen hun eigen groep bewegen. Hieruit blijkt dat het beeld dat gesprekspartners hebben van integratie per persoon verschilt.

Een belangrijk signaal dat gesprekspartners delen is dat vrij toegankelijke publieke ruimten in Centrum, zoals de Huizen van de Wijk, onder druk staan. Zij beschouwen deze ruimten als een belangrijk middel om ontmoeting tussen inwoners mogelijk te maken en sociale cohesie in wijken te versterken. Zij vinden de druk op de locaties, waar inwoners kunnen samenkomen en dingen kunnen organiseren zorgelijk, omdat deze locaties volgens hen een belangrijke functie vervullen in het gebied.

Armoede en problematische schulden

Vooraf in het Oude Westen is volgens een aantal gesprekspartners sprake van armoede en schuldenproblematiek. Gesprekspartners maken zich hier zorgen over. Een gesprekspartner benadrukt dat armoede “stress veroorzaakt” en het “moeilijk maakt om het huishouden draaiende te houden en goed voor de kinderen te kunnen zorgen”. Onderzoek bevestigt dat langdurige armoede een grote impact op mensen heeft. Schaarste, het internationaal gerenommeerde boek van wetenschappers Sendhil Mullainathan en Eldar Shafir, laat zien dat leven in schaarste de structuur van de hersenen verandert. Dit gebeurt op zo’n manier dat mensen minder flexibel zijn, verminderde zelfcontrole hebben en minder ruimte om over iets anders na te denken dan het gebrek aan geld. Hierdoor maken arme mensen soms keuzes die voor anderen onverantwoord of onnavolgbaar zijn, zoals de aanschaf van dure producten als er een kleine financiële meevaller is. Het is volgens de onderzoekers ook een verklaring waarom mensen met geldtekort vaker overgewicht hebben of vaker hun kinderen onvoldoende ondersteunen bij het maken van huiswerk of andere schoolactiviteiten. Kortom, armoede leidt ertoe dat mensen verminderd in staat zijn om hun eigen leven vorm te geven. Een gesprekspartner benoemt dat armoede vaak “niet naar buiten komt uit schaamte”. Dit heeft tot gevolg dat inwoners niet altijd gebruik maken van beschikbare ondersteuning.

Een gesprekspartner spreekt vooral over armoede onder vrouwen. Dit heeft waarschijnlijk te maken met de doelgroep waarmee de gesprekspartner werkt, maar mogelijk zijn er in Centrum ook meer alleenstaande vrouwen die in armoede leven dan gezinnen of alleenstaande mannen. Uit cijfers over

Rotterdam, te vinden in de *Feitenkaart Armoede en schulden in Rotterdam* van IDEM, blijkt dat vrouwen een groter risico lopen op armoede dan mannen. Gezinnen met een vrouw aan het hoofd hebben namelijk twee keer zo vaak een laag inkomen als gezinnen met een man aan het hoofd. En 36% van de vrouwen met een zelfstandig huishouden heeft een laag inkomen tegenover 18% van mannen met een zelfstandig huishouden.

Taalaanbod

Gesprekspartners benoemen dat sommige inwoners van Centrum, specifiek in het Oude Westen, zich onvoldoende in het Nederlands kunnen uitdrukken en hierdoor kwetsbaar zijn. Gesprekspartners benadrukken dat het huidige taalonderwijs niet aansluit bij de behoeften van de verschillende inwoners die hun Nederlands zouden willen verbeteren. Een gesprekspartner zegt dat ook “mensen die er niet officieel voor in aanmerking komen”, omdat zij bijvoorbeeld al langer in Nederland zijn en een baan hebben, soms behoefte hebben aan verbetering van hun Nederlandse taalbeheersing. Vrouwen met een migratieachtergrond worden genoemd als groep waaronder taalachterstand in het bijzonder speelt. Volgens een gesprekspartner doen veel van deze vrouwen vrijwilligerswerk in de wijk en willen zij ook met hun Nederlands aan de slag in hun directe omgeving. Zij hebben behoefte aan aanbod dat zij zelf kunnen regelen, zegt de gesprekspartner, maar de kwaliteit van dergelijk aanbod is laag.

Kwetsbare kinderen en jongeren

Een aantal gesprekspartners maakt zich zorgen over kinderen en jongeren uit het gebied. Er zijn verschillende signalen met betrekking tot de kwetsbaarheid van deze groep. Een gesprekspartner zegt dat relatief veel kinderen opgroeien in gezinnen die leven van een inkomen uit de bijstand en moeite hebben met rondkomen, wat deze kinderen en jongeren kwetsbaar maakt. Volgens de professional leren deze jongeren “weinig over zelfredzaamheid” en nemen ze hierdoor “weinig tot geen initiatief”. Daarbij hebben sommige ouders een taalachterstand en mede hierdoor “opvoedingsvraagstukken”, zegt een gesprekspartner. De situatie waarin sommige kinderen en jongeren opgroeien, vergroot de kans op schooluitval. Voortijdig schoolverlaten is een probleem dat met name speelt in de wijken Oude Westen en Cool, waar relatief veel kinderen en jongeren wonen. In de cijfers over de onderwijspositie

Er zijn verschillende factoren die van invloed zijn op de ontwikkelkansen van jongeren. Het Nederlands Jeugdinstituut (Nji) heeft deze (risico)factoren in 2008 op een rij gezet. Uit dit onderzoek blijkt dat jongeren die in armoede leven en ouders hebben met een lage sociaaleconomische status een grotere kans hebben om te stoppen met school voordat zij een diploma hebben behaald. Ook jongeren met ouders die weinig betrokken zijn bij de schoolactiviteiten van hun kinderen en weinig ondersteuning bieden bij het leren, hebben het moeilijker. Onvoldoende beheersing van de Nederlandse taal is een belangrijke belemmering voor ouders om betrokken te zijn bij de schoolloopbaan van hun kinderen. Een laatste factor uit het onderzoek van het Nji is een gemiddeld lager voortgezet schooladvies door het basisonderwijs.

van inwoners van de gemeente Rotterdam (OBI) is te vinden dat in Centrum 5,5% van de inwoners school voortijdig heeft verlaten. Dit is weinig in vergelijking met de stad als geheel, waar dit percentage op 10,4% ligt. In Oude Westen komt schooluitval echter aanzienlijk vaker voor (in 9% van de gevallen), net als in Cool (8,6%).

De gemeente investeert onder andere in talentontwikkeling, het voorkomen van schooluitval van jongeren en het helpen van gezinnen bij het gezinsmanagement. Een gesprekspartner signaleert echter dat niet alle kwetsbare gezinnen daadwerkelijk ondersteuning krijgen. Volgens deze gesprekspartner mijden “ouders die moeite hebben met de opvoeding” vaak hulpverlening, “omdat er geen “klik” is tussen de gezinnen en de hulpverleners”. In het onderzoek *Opvoeden doen we samen* van FORUM, zijn hiervoor mogelijke verklaringen te vinden. Zo kunnen ouders met een migratieachtergrond, die de Nederlandse taal onvoldoende beheersen, communicatieproblemen hebben in hun contact met hulpverlening. Daarbij blijkt uit onderzoek dat het aanbod vanuit de jeugdvoorzieningen vaak niet aansluit bij de vraag van mensen met een migratieachtergrond. Professionals en methodieken lijken regelmatig te weinig cultuursensitief. Momenteel is er een organisatie in Centrum met een project voor moeders van jonge kinderen die ervaringen uitwisselen over de opvoeding. Ook is er een jongerenproject waar, in samenwerking met jongeren en ouders, oplossingen worden gezocht voor problemen die spelen bij jongeren. Er is volgens de gesprekspartner behoefte aan meer van dit soort laagdrempelige ondersteuning.

Jongeren die, mede door hun omstandigheden, geen startkwalificatie hebben, hebben vaak moeite met het vinden van een baan. Er zijn weinig passende arbeidsplekken voor hen en jongeren ervaren soms discriminatie op de arbeidsmarkt. Een gesprekspartner vertelt dat er in Centrum jongeren zijn “die helemaal niets te doen hebben” en hun tijd doorbrengen op pleinen. De kans is groot dat deze jongeren geen startkwalificatie en geen zinvolle dagbesteding hebben. Volgens de gesprekspartner, die zich zorgen maakt, gebruiken de jongeren die op straat “rondhangen” regelmatig alcohol en drugs. Een andere gesprekspartner zegt dat deze jongeren “vatbaar zijn voor het snelle geld” en dat het risico bestaat dat zij in de criminaliteit belanden.

Naast het soms ontbreken van perspectief op een baan, hebben sommige jongeren last van het politieke klimaat en de manier waarop er in publieke discussies wordt gesproken over jongeren met een migratieachtergrond. Volgens een gesprekspartner zijn er steeds meer “kinderen en jongeren die zich vanwege hun afkomst niet meer welkom voelen in Nederland”. Dit gevoel bestaat vooral bij jongeren met een Marokkaanse en een Turkse migratieachtergrond, zegt de gesprekspartner. Dit idee uitgesloten te worden door de maatschappij, kan een zeer negatieve invloed hebben op het zelfbeeld van jongeren. Het kan jongeren het gevoel geven dat er voor hen geen toekomstperspectief is en het kan leiden tot depressieve gevoelens.

Een paar gesprekspartners noemen tenslotte het negatieve effect van de bezuinigingen op het gebied van maatschappelijk- en jongerenwerk. Zij vrezen dat kwetsbare kinderen en jongeren niet de begeleiding krijgen die zij nodig hebben, doordat er steeds minder middelen zijn om jongeren te bereiken en te empoweren.

Spanningen tussen ouderen en jongeren

Een aantal gesprekspartners benoemt dat er in het gebied regelmatig spanningen zijn tussen bewoners en jongeren die “op straat hangen”. Zoals hierboven staat beschreven, zijn er in Centrum jongeren die niet altijd dagbesteding hebben en een groot deel van hun tijd in de publieke ruimte doorbrengen. Een

gesprekspartner zegt dat er vooral conflicten zijn tussen ouderen zonder migratieachtergrond en jongeren met migratieachtergrond. Juist in de relatief homogene wijken met inwoners met hoge inkomens “ageren” bewoners volgens hem tegen “jongeren die rondhangen in de buitenruimte”. Mogelijk spelen vooroordelen over jongeren hierbij een rol. Een paar andere gesprekspartners vertelt dat de jongeren die tijd doorbrengen in het Centrum ook uit andere gebieden komen. Er zijn volgens een van hen dagelijks veel jongeren uit het aangrenzende gebied Delfshaven, die “komen hangen op de pleinen” en “overlast veroorzaken”.

Eenzaamheid

De meeste gesprekspartners beschouwen ouderen in Centrum als een kwetsbare groep. Een aantal gesprekspartners heeft de indruk dat eenzaamheid onder ouderen een probleem is in het gebied. Eén van de organisaties vertelt dat er steeds meer inwoners zijn die zich eenzaam voelen. Volgens hen gaat het niet alleen om ouderen, maar ook om “vrouwen van middelbare leeftijd zonder partner” die nog weinig “aansluiting” hebben met anderen. De cijfers uit het Wijkprofiel 2018 lijken te bevestigen dat kwetsbare inwoners soms onvoldoende verbondenheid ervaren. Zo zegt 46% van de inwoners van Centrum dat buurtbewoners elkaar helpen tegenover 57% in Rotterdam als geheel. Ook zegt slechts 28% dat er in de buurt genoeg ouderenvoorzieningen zijn, terwijl dit aantal in de stad als geheel 37% is. Tijdens de gesprekken wordt geen aandacht besteed aan de behoeften van inwoners die zich eenzaam voelen. Het is belangrijk om hier meer inzicht in te krijgen om isolement van inwoners te kunnen doorbreken.

Discriminatie in Centrum

Discriminatie is het maken van ongeoorloofd onderscheid tussen mensen en groepen op basis van een kenmerk dat in een specifieke situatie niet van belang is. Voorbeelden van zulke kenmerken zijn huidskleur, seksuele oriëntatie, handicap of leeftijd. Dit is de werkdefinitie van discriminatie die antidiscriminatiebureaus in Nederland hanteren.

26% van de Rotterdammers maakte discriminatie mee in 2016. (*Omnibusenquête 2016*)

7% van de Rotterdammers ervaart discriminatie in de eigen buurt. Dit geldt voor 5% van de inwoners van Centrum. (*Wijkprofiel Rotterdam Centrum 2018*)

De hieronder beschreven signalen geven weer wat er op het moment van onderzoek speelt op het gebied van discriminatie in Centrum. Daarmee beslaan ze ontwikkelingen en gebeurtenissen die het samenleven in Centrum beïnvloeden, leggen knelpunten bloot en wijzen op behoeften om bepaalde onderwerpen meer, minder of juist op een andere manier aandacht te geven of aan te pakken.

Signalen over discriminatie

Vooroordelen

Gesprekspartners vertellen dat vooroordelen van invloed zijn op het samenleven in Centrum. Een gesprekspartner die bemiddelt in conflicten tussen inwoners geeft aan veel discriminerende uitlatingen tegen te komen, net als in andere gebieden, die mede onder invloed van “hoogoplopende emoties” worden gedaan. Bij conflicten tussen bureaus spelen ideeën over “hoe iemand zich te gedragen heeft” vaak een belangrijke rol. “Ander gedrag wordt als bedreigend ervaren”, legt de gesprekspartner uit, en dit kan leiden tot discriminatie. Een andere gesprekspartner vertelt dat Caribische Nederlanders met een donkere huidskleur regelmatig discriminatie ervaren en last hebben van “hoe de media hun bevolkingsgroep in het nieuws brengt”. Deze inwoners spreken met elkaar geregeld over concrete discriminatie-ervaringen. Dat er wederzijdse vooroordelen bestaan, betekent echter niet dat bewoners met verschillende achtergronden niet “samen optrekken in de wijk”, benadrukt een gesprekspartner. Zo maakt een groep inwoners met diverse achtergronden met elkaar lokale televisie.

Gesprekspartners die werken met inwoners die actief zijn in de wijken, zeggen dat zij regelmatig merken dat er wederzijdse vooroordelen bestaan. Een van hen ervaart dat samenwerking tussen inwoners met verschillende etnische achtergronden moeizaam tot stand komt. Een gesprekspartner geeft aan behoefte te hebben aan meer aandacht voor wederzijdse vooroordelen tussen inwoners en de manier waarop die weggenomen kunnen worden. Verder valt tijdens de gesprekken op dat professionals regelmatig niet weten dat en hoe zij kunnen handelen in situaties van discriminatie of wanneer zij van inwoners horen over incidenten. Er bestaat onder gesprekspartners behoefte aan meer kennis over vooroordelen en discriminatie en training over de manier waarop zij bewustwording kunnen creëren bij inwoners. Daarnaast ontbreekt het bij professionals aan een duidelijk beeld van de verschillende organisaties die op dit gebied actief zijn.

Discriminatie in de publieke ruimte

De concrete voorbeelden van discriminatie die gesprekspartners delen, gaan over incidenten in de publieke ruimte. Zo ervaren sommige Caribische Rotterdammers bijvoorbeeld discriminatie als een bewaker in een winkel dichtbij hen komt staan. Zij hebben het idee dat zij in de gaten worden gehouden vanwege hun donkere huidskleur. Een ander voorbeeld komt van personen met een Chinese achtergrond. Chinese Rotterdammers ervaren discriminatie als zij, meestal op straat, met namen van Chinese gerechten worden aangesproken.

Islamofobie

Een gesprekspartner vertelt dat heftige discussies in de landelijke politiek en media van invloed zijn op het samenleven in het gebied. Volgens deze gesprekspartner krijgen met name vrouwen met een hoofddoek na zulke discussies vaak te maken met discriminatie op straat. Dezelfde gesprekspartner benoemt dat er steeds meer “kinderen en jongeren zijn die zich vanwege hun afkomst niet meer welkom voelen in Nederland”. Dit gevoel bestaat vooral bij jongeren met een Marokkaanse en een Turkse migratieachtergrond, zegt de gesprekspartner. Hoewel dit niet expliciet wordt benoemd, is de kans groot dat ook een negatief beeld van het islamitische geloof hierbij een rol speelt. Ook onder sommige gesprekspartners bestaat een negatief beeld. Een gesprekspartner zegt de “hoge concentratie moslims” in het gebied als een probleem te beschouwen, omdat deze groep “niet goed integreert”. Als reden voor deze uitspraak noemt de gesprekspartner dat er “in het straatbeeld nog te veel vrouwen zijn die gesluierd rondlopen” en dat veel moslims de Nederlandse taal niet spreken. Deze uitspraak is gebaseerd op vooroordelen. De gesprekspartner lijkt van mening dat moslim, Rotterdammer en Nederlander zijn lastig te verenigen is. Dit soort uitspraken kunnen tot gevolg hebben dat moslims die in Centrum wonen zich uitgesloten en nog minder welkom voelen.

Het onderzoek *Islamofobie in zicht* laat zien dat angst voor islam en moslimdiscriminatie regelmatig voorkomt in Rotterdam. Stichting Platform Islamitische Organisaties Rotterdam-Rijnmond ontving in een periode van iets meer dan een jaar 174 gevalideerde meldingen van islamofobie, zoals ongelijke behandeling in winkels, op de werkvloer of op school, en fysiek en verbaal geweld in de openbare ruimte. In 72% van de gevallen is het slachtoffer een vrouw, en in 84% van de gevallen is het slachtoffer herkenbaar als moslim, bijvoorbeeld vanwege het dragen van een hoofddoek of baard. Daders zijn vaker mannen dan vrouwen.

Verder blijkt uit de *Omnibusenquête 2016* dat een vijfde van de gediscrimineerden in Rotterdam discriminatie ervaart op basis van geloof. Uit cijfers van antidiscriminatiebureau RADAR en de politie weten we dat het merendeel van voorvallen van godsdienstdiscriminatie in de stad gaat om Islam. In 2016 ontving RADAR 28 meldingen van godsdienstdiscriminatie voor de gemeente Rotterdam, waarvan 19 gevallen moslimdiscriminatie betreffen. Daarmee is godsdienstdiscriminatie na ‘ras’ de meest gemelde vorm van discriminatie bij RADAR.

Arbeidsmarktdiscriminatie

Tijdens de gesprekken noemt een aantal professionals het onderwerp discriminatie van jongeren op de arbeidsmarkt. Een gesprekspartner die met jongeren werkt zegt dat jongeren met een migratieachtergrond worden gediscrimineerd vanwege hun “afkomst en/of achternaam”. Uit het onderzoek *Op achterstand* van het Sociaal Cultureel Planbureau naar discriminatie van mensen met een niet-westerse migratieachtergrond op de arbeidsmarkt blijkt dat

De *Omnibusenquête 2015* laat zien dat Rotterdammers regelmatig arbeidsmarktdiscriminatie ervaren: discriminatie op de werkvloer staat op de derde plaats van contexten waarin mensen discriminatie ervaren. Verder valt op dat 7% van de Rotterdammers in de leeftijd 16-24 jaar discriminatie ervaart door klanten versus 1% van alle Rotterdammers. Dit treft vaker meisjes en vrouwen, en hangt mogelijk samen met het dragen van een hoofddoek. (*Discriminatie in Rotterdam. De resultaten van de Omnibusenquête 2015*. IDEM: Rotterdam)

inschattingen van de kwaliteiten van sollicitanten inderdaad worden beïnvloed door bewuste en onbewuste etnische stereotypen en vooroordelen. Sollicitanten met een niet-westerse migratieachtergrond worden tijdens procedures minder positief beoordeeld dan vergelijkbare andere sollicitanten, omdat negatieve groepsbeelden op hen worden geprojecteerd. Werkgevers zijn zich lang niet altijd bewust van hun vooroordelen en zullen het niet altijd bij zichzelf herkennen als zij discrimineren. Hierdoor hebben ook jongeren met een migratieachtergrond uit Centrum waarschijnlijk minder kansen dan anderen.

Volgens gesprekspartners worden de kansen van jongeren op de arbeidsmarkt echter ook negatief beïnvloed door hun eigen gedrag. Jongeren weten soms niet hoe zij een goede indruk moeten maken. De gesprekspartner zegt dat ze bijvoorbeeld te laat komen, onprofessionele emailadressen hebben of straattaal gebruiken tijdens een sollicitatiegesprek. Volgens hem zou er meer aandacht moeten zijn voor deze jongeren. Het lijkt hem wenselijk dat er bijvoorbeeld projecten met rolmodellen worden opgezet. Een andere gesprekspartner vertelt dat er in een van de wijken wordt geïnvesteerd in de kansen van jongeren op de arbeidsmarkt. In het Oude Westen is namelijk een stagealliantie opgezet, die bestaat uit lokale ondernemers. Zij creëren stageplekken voor jongeren uit de wijk die moeite hebben om een plek te vinden. Het vinden van een stage is erg belangrijk voor jongeren, omdat stagelopen noodzakelijk is voor het afronden van een opleiding.

Vrouw/man-emancipatie in Centrum

Emancipatie is een brede term, die verschillend wordt geïnterpreteerd. Emancipatie hangt samen met ideeën over keuzevrijheid, zelfbeschikking en autonomie. Het idee is dan dat iemand niet beperkt mag worden door anderen in zijn of haar zelfstandigheid en vrijheid. Tegelijkertijd is er aandacht nodig voor de sociale, economische en culturele context waarin een persoon verkeert. Dit betekent dat emancipatie niet voor iedereen hetzelfde hoeft te betekenen.

Vrouw/man emancipatie gaat onder andere over het bestrijden van ongelijkheden tussen vrouwen en mannen. Een voorbeeld daarvan is het feit dat vrouwen minder betaald worden voor hetzelfde werk als mannen. Of dat er vrouwen veel vaker niet in leidinggevende posities geplaatst worden. In Rotterdam heeft de gemeente veel aandacht voor de economische zelfstandigheid van vrouwen. Bij mannenemancipatie kan er gedacht worden aan het aanpakken van agressiviteit en machogedrag, die vaak samenhangen met bepaalde opvattingen over mannelijkheid. Ook kan het gaan over het bespreekbaar maken van emoties, seksualiteit en eigen behoeften en grenzen.

30% van de Rotterdamse vrouwen voelt zich onveilig in de eigen buurt. Dit geldt voor 20% van de mannen.
(Gemeente Rotterdam, 2013.
Staat van emancipatie)

De hieronder beschreven signalen geven weer wat er op het moment van onderzoek speelt op het gebied van vrouw/man-emancipatie in Centrum. Daarmee beslaan ze ontwikkelingen en gebeurtenissen die het samenleven in Centrum beïnvloeden, leggen knelpunten bloot en wijzen op behoeften om bepaalde onderwerpen meer, minder of juist op een andere manier aandacht te geven of aan te pakken.

Signalen over vrouw/man-emancipatie

Participatie van vrouwen en financiële zelfredzaamheid

Gesprekspartners vertellen dat veel vrouwen met diverse achtergronden in Centrum zichtbaar en actief zijn. Zij zien dat zij betrokken zijn bij allerlei vrijwilligersactiviteiten in de wijken. Veel bewonersinitiatieven in het gebied richten zich op de emancipatie van vrouwen. Een gesprekspartner benoemt dat de zelfstandigheid van vrouwen meestal niet lijkt te leiden tot arbeidsmarktdeelname. Volgens de gesprekspartner blijft de stap naar een betaalde baan voor veel vrouwen in Centrum nog te groot. Hierdoor zijn vrouwen vaak niet financieel onafhankelijk en blijft hun financiële situatie kwetsbaar. De gesprekspartner signaleert een behoefte aan organisaties die vrouwen kunnen begeleiden bij het vinden van betaald werk.

Mannenemancipatie

Om vrouwen te emanciperen is het noodzakelijk om ook te investeren in de emancipatie van mannen. Het is belangrijk dat vrouwen ruimte krijgen om zich te ontwikkelen en dat mannen op hun beurt bijvoorbeeld meer betrokken zijn bij huishouden en opvoeding. Een paar gesprekspartners missen initiatieven die mannenemancipatie bevorderen in Rotterdam en signaleren een behoefte aan meer aandacht voor vraagstukken die specifiek onder mannen leven. Volgens een gesprekspartner heeft de zelfstandigheid van vrouwen soms een negatief effect op mannen. Volgens deze professional zijn er mannen die actieve vrouwen “niet prettig vinden en er niet mee om weten te gaan”. Er is volgens de

gesprekspartner behoefte aan begeleiding van mannen bij de emancipatie van henzelf en van hun vrouw. Daarom wordt er in Centrum een mannennetwerk opgezet.

Huiselijk geweld en gedwongen isolement

Een aantal gesprekspartners maakt zich zorgen over huiselijk geweld en vrouwen die worden “onderdrukt” door hun man. Zij hebben de indruk dat er vrouwen zijn die te maken hebben met lichamelijk of seksueel misbruik en die zich niet tegen hun man durven te verzetten. Zij denken dat vrouwen die met huiselijk geweld te maken hebben meestal lang in hun situatie zitten, “omdat ze niet naar buiten mogen of geen hulp durven zoeken”. Een concreet voorbeeld dat een gesprekspartner deelt is de situatie van een vrouw die geen eigen bankrekening mag hebben “omdat de man zo controle kan houden”.

1,6% van de inwoners van Centrum tussen 19 en 65 jaar was in de afgelopen 5 jaar slachtoffer van huiselijk geweld. In heel Rotterdam was dit 3,5%.
(Gezondheidsmonitor
Volwassenen en Ouderen 2016)

Zoals vaak het geval is bij huiselijk geweld, ligt een combinatie van problemen ten grondslag aan het geweld. Het kan bijvoorbeeld te maken hebben met financiële druk, in combinatie met alcohol of een drugsverslaving. Psychische kwetsbaarheden bij dader of slachtoffer kunnen geweld in de hand werken. Ook ongelijkheid tussen man en vrouw in relaties wordt door de gesprekspartners gekoppeld aan een hoger risico op huiselijk geweld. Meestal zijn de daders mannen, zowel met als zonder migratieachtergrond. Een gesprekspartner vertelt echter dat er in Centrum ook signalen zijn van mannen die te maken hebben met huiselijk geweld “waarbij de vrouw dader is”. Uit landelijk onderzoek naar huiselijk geweld blijkt dat mannen hiervan vaker slachtoffer zijn dan algemeen wordt aangenomen, staat in *Staat van Emancipatie Rotterdam* van de gemeente.

Gesprekspartners benadrukken dat er onvoldoende zicht is op huiselijk geweld, doordat het achter de voordeur plaatsvindt en er veel schaamte heerst. Een gesprekspartner zegt dat mensen hun verhaal ook moeilijk delen, omdat de “meldingsbereidheid” van mensen laag is en het vertrouwen in de instanties “nihil” is. Gesprekspartners hebben behoefte aan meer inzicht in de problematiek van mannen en vrouwen die mogelijk leven in gedwongen isolement en in de wijze waarop deze mensen ondersteund kunnen worden.

Lhbt-emancipatie in Centrum

Naast vrouw/man-emancipatie houdt IDEM Rotterdam zich bezig met lhbt-emancipatie. Lhbt-emancipatie heeft te maken met seksualiteit en genderdiversiteit. Seksualiteit gaat over tot wie je je seksueel aangetrokken voelt of op wie je verliefd wordt. Vrouwen die op vrouwen vallen kunnen zich identificeren als lesbisch en mannen die op mannen vallen als homo. Ook zijn er mensen die op personen van beide geslachten vallen, en zij kunnen zichzelf dan biseksueel noemen. De 't' in lhbt-emancipatie verwijst naar trans*personen. Het gaat dan bijvoorbeeld om personen die als meisje worden geboren, maar eigenlijk liever een jongen zijn. Dit noemen we een transgender-identiteit. Aan deze identiteit kunnen verschillende vervolgstappen worden gegeven. Sommige mensen passen hun kleding aan, anderen veranderen hun naam en weer anderen laten een geslachtsaanpassende operatie uitvoeren. Er zijn ook mensen die zich geen man en ook geen vrouw voelen, of juist allebei, of er ergens tussenin. Al deze vormen van genderidentiteit benoemt IDEM Rotterdam met de paraplueterm trans*. Een kernelement hiervan is dat er meer genderidentiteiten bestaan dan enkel 'man' of 'vrouw'.

4% tot 7% van de mensen is lhb, afhankelijk van de vraagstelling in Nederlandse bevolkingsonderzoeken.
(SCP, 2016. *LHBT-Monitor*)

0,6% van de mannen en 0,2% van de vrouwen in Nederland geeft aan zich ambivalent te voelen over hun genderidentiteit.
(SCP, 2012. *Worden wie je bent*)

Ook hier geldt dat emancipatie een brede term is, die verschillend wordt geïnterpreteerd. Emancipatie hangt samen met ideeën over keuzevrijheid, zelfbeschikking en autonomie. Bij lhbt-emancipatie praten we dan over (on)mogelijkheden voor lesbische, homoseksuele, biseksuele en trans* mensen om hun leven naar eigen inzicht in te richten. Net zoals bij vrouw/man-emancipatie kan de invulling die aan die vrijheid wordt gegeven afhangen van de specifieke sociale, economische of culturele context waarin een persoon zich bevindt. Zo vinden sommige lhbt-personen het heel belangrijk om open te zijn over hun seksuele of genderidentiteit naar iedereen, terwijl anderen ervoor kiezen om bijvoorbeeld met vrienden er wel vrijelijk over te praten maar liever niet met collega's of familie.

25% van de lhb's in Rotterdam-Rijnmond vindt de straten in hun gemeente niet veilig. 14% van de lhb's in deze regio vindt de straten in hun eigen woonomgeving niet veilig.
(RADAR, 2009. *Roze is overal*)

De hieronder beschreven signalen geven weer wat er momenteel speelt op het gebied van lhbt-emancipatie in Centrum. Daarmee beslaan ze ontwikkelingen en gebeurtenissen die het samenleven in Centrum beïnvloeden, leggen knelpunten bloot en wijzen op behoeften om bepaalde onderwerpen meer, minder of juist op een andere manier aandacht te geven of aan te pakken.

Signalen over lhbt-emancipatie

Weerstand en geweld tegen lhbt-personen

Gesprekspartners vertellen dat er in Centrum twee kwesties spelen die samenhangen met de zichtbare aanwezigheid van lhbt-personen. Zo noemen zij dat de verhuizing van het COC, een belangenvereniging voor lhbt-personen, tot een conflict leidde. Bewoners van het pand waar het COC zich wilde vestigen, hadden weerstand en wilden de verhuizing tegenhouden. Een andere kwestie die wordt genoemd is de Rozentuin in het Museumpark, een cruiseplek in Rotterdam die informeel breed

Een cruiseplek is een locatie in de openbare ruimte waar voornamelijk homoseksuele mannen elkaar ontmoeten, waarbij mogelijk maar niet uitsluitend seksuele handelingen plaatsvinden. Cruisen wordt gedoogd in Rotterdam.

bekend is. Volgens gesprekspartners is er sprake van een toename van het aantal incidenten op die locatie die gemeld worden. Er hebben in de Rozentuin meerdere aanvallen en overvallen plaatsgevonden. In sommige gevallen ging het om aanvallen met homofobie als motief en in andere gevallen was er sprake van beroving zonder dat dit samenhangt met de seksuele gerichtheid van de slachtoffers. Een gesprekspartner vertelt dat de gemeente

de Rozentuin wil sluiten, vanwege de onveiligheid. Hulpverleners zijn hier volgens hem tegen. Zij maken zich zorgen over wat er gebeurt wanneer er door sluiting van de cruiseplek geen zicht meer is op de doelgroep, zegt hij. De veiligheid van lhbt-personen die een cruiseplek bezoeken, wordt door de sluiting niet vergroot.

Weinig aandacht en zicht

Gesprekspartners geven aan dat er bij de meeste organisaties weinig aandacht is voor het onderwerp lhbt-emancipatie, waardoor zij weinig zicht hebben op wat er op dit gebied speelt. Zij lijken behoefte te hebben aan meer kennis over seksuele en genderdiversiteit om in beeld te krijgen wat er op dit gebied speelt. Het ontbreken van kennis kan een belemmering zijn om ontwikkelingen die te maken hebben met seksuele en genderdiversiteit binnen de eigen organisatie of bij de doelgroep waarmee professionals werken, te signaleren en adequaat te handelen waar nodig. Lhbt-personen zullen zich minder welkom voelen bij een organisatie en minder geneigd zijn om openlijk te praten over zaken die zij meemaken met professionals die weinig kennis hebben van het onderwerp.

“Taboe” en acceptatie van lhbt-personen

Volgens gesprekspartners is het onderwerp seksuele en genderdiversiteit binnen bepaalde gemeenschappen in Centrum “taboe” en blijft het thema onder bewoners veelal onbesproken. In een katholieke kerk in het gebied kunnen ook lhbt-stellen trouwen en als dit ter sprake komt vallen mensen vaak stil, vertelt een gesprekspartner. Sommige gesprekspartners hebben de indruk dat homoseksualiteit onder een deel van de inwoners van Centrum niet wordt geaccepteerd. Een van hen vertelt dat een homoseksuele jongen met een migratieachtergrond “zolang hij in de wijk woont niet uit de kast zal komen”, omdat zijn seksuele gerichtheid “niet geaccepteerd” zal worden. Een andere gesprekspartner zegt dat homoseksualiteit in een bepaalde migrantengemeenschap wordt beschouwd als “ziekte”. Volgens deze gesprekspartner proberen ouders van kinderen die “gay” zijn hun kinderen te “overtuigen dat zij geen homo zijn” en te “genezen van hun ziekte”. Het lijkt erop dat gesprekspartners het idee hebben dat homoseksualiteit en bepaalde culturele achtergronden lastig zijn te verenigen. Het is mogelijk dat homoseksualiteit door sommige mensen inderdaad nadrukkelijk wordt afgewezen, maar in de praktijk blijkt dit regelmatig genuanceerder te liggen. Vaak is dit een ingewikkeld proces, maar vinden biculturele lhbt-personen een eigen manier om hun culturele achtergrond en hun seksuele identiteit te verenigen.

Seksuele diversiteit bespreken met ouders

Een paar gesprekspartners vertellen dat zij soms te maken krijgen met ouders die worstelen met de manier waarop ze om moeten gaan met de seksuele gerichtheid van een van hun kinderen. Binnen

hun “cultuur en geloof hoort en kan het niet” dat hun kind niet heteroseksueel is, zegt een gesprekspartner. Een andere gesprekspartner signaleert dat ouders behoefte hebben aan informatie over het onderwerp, maar hier vaak niet expliciet om vragen. Een organisatie probeert tijdens de werkzaamheden seksualiteit bespreekbaar te maken met ouders.

Tijdens de gesprekken valt op dat gesprekspartners niet altijd weten hoe zij het onderwerp effectief bespreekbaar kunnen maken op een cultuursensitieve wijze. Betrokken professionals hebben in sommige gevallen bijvoorbeeld geen specifieke lhbt-sensitiviteitstraining ontvangen. Er bestaat onder hen behoefte aan meer kennis over problematiek waarmee lhbt-personen te maken kunnen krijgen en training om het onderwerp bespreekbaar te maken. Het is van groot belang om aandacht te besteden aan de wijze waarop seksuele diversiteit bespreekbaar gemaakt wordt. Onderzoek van kennisinstituut Movisie naar de effectiviteit van verschillende werkwijzen om de acceptatie van lhbt-personen te vergroten, getiteld *Do The Right Thing*, laat zien dat het bespreekbaar maken van het onderwerp niet per definitie goed is. Als dit niet juist wordt aangepakt kan het de sociale verhoudingen en de mate van acceptatie namelijk verder op scherp stellen. Daarom is het essentieel dat professionals goed nadenken over de manier waarop het onderwerp met inwoners wordt besproken.

Aanknopingspunten in Centrum

Tijdens de interviews en wijkbijeenkomsten zijn gesprekspartners gevraagd naar hun concrete behoeften in relatie tot de vier thema's. Waar willen professionals en betrokken bewoners mee aan de slag en wat hebben ze daarvoor nodig? Daarnaast zijn er ook indicaties van impliciete behoeften die ons zijn opgevallen. Samen vormen deze behoeften concrete aanknopingspunten en aanbevelingen waar lokale en stedelijke professionals, vrijwilligers, ondernemers en anderen verder mee aan de slag kunnen.

Zorg voor ontmoetingsplekken voor inwoners

Vrij toegankelijke ontmoetingsruimten in Centrum staan onder druk, terwijl deze locaties van belang zijn voor het behouden en creëren van sociale cohesie. Locaties waar diverse inwoners elkaar kunnen ontmoeten, leveren mogelijk ook een bijdrage aan binding tussen oude en nieuwe bewoners van de wijken, waarvan de bevolkingssamenstelling verandert door gentrificatie.

Blijf investeren in armoede- en schuldenproblematiek

In Centrum wonen relatief veel inwoners met een hoog inkomen, maar er zijn nog steeds inwoners die leven in armoede. De inkomensverschillen tussen inwoners lijken toe te nemen. Er is blijvend aandacht nodig voor de armoede in het gebied. Besteed speciaal aandacht aan het verder ontwikkelen van programma's die gericht zijn op preventie van schuldproblematiek van kinderen met ouders in de schulden. Een manier om armoede en financiële stress tegen te gaan, is ervoor te zorgen dat bewoners zich ervan verzekerd voelen dat er een vangnet aan laagdrempelige en toegankelijke voorzieningen is waarvan minima gebruik kunnen maken in het geval van acute financiële problemen.

Zorg voor taalaanbod dat aansluit bij behoeften

Het huidige taalaanbod in Centrum sluit onvoldoende aan bij de verschillende behoeften van inwoners met een taalachterstand.

Organiseer voldoende begeleiding voor kwetsbare kinderen en jongeren

Kinderen en jongeren die opgroeien in kwetsbare gezinnen krijgen soms niet de begeleiding van hun ouders of van andere betrokkenen die zij nodig hebben om zich te ontwikkelen, bijvoorbeeld om goed te kunnen presteren op school. Deze begeleiding is belangrijk om onder andere voortijdig schoolverlaten te voorkomen.

Zorg voor cultuursensitieve opvoedondersteuning

Opvoedondersteuning dient aan te sluiten bij de behoeften van ouders en rekening te houden met hun culturele achtergrond. Het is belangrijk dat hulpverleners communicatieproblemen voorkomen en methodieken inzetten die passen bij het gezin.

Breng eenzaamheidsproblematiek in kaart

Er zijn in Centrum inwoners die zich eenzaam voelen, maar het is niet precies bekend onder welke groepen dit speelt en om welke aantallen het gaat. Daarbij is het belangrijk om de behoeften van inwoners die zich eenzaam voelen in kaart te brengen met als doel isolement te kunnen doorbreken.

Bied jongeren toekomstperspectief

Er is structureel aandacht nodig voor het gebrek aan toekomstperspectief onder jongeren, bijvoorbeeld door te investeren in het bieden van stage- en arbeidsmarktplaatsen of het verbeteren van het zelfbeeld van jongeren. Ook het verbeteren van hun sollicitatievaardigheden is van belang.

Voorlichting en training voor professionals over discriminatie

Gesprekspartners geven aan geen goed zicht te hebben op discriminatie, waar discriminatie plaatsvindt, wie erdoor getroffen wordt en hoe zij dit kunnen aanpakken. Mogelijk zou een training voor professionals helpen bij het signaleren en het bespreekbaar maken van discriminatie. Ook is er behoefte aan methoden om vooroordelen onder inwoners bespreekbaar te maken en ervoor te zorgen dat deze de samenwerking minder in de weg staan.

Investeer in de financiële zelfredzaamheid van vrouwen

Er is behoefte aan begeleiding van vrouwen die actief zijn in de wijken van Centrum bij het zetten van een volgende stap: het vinden van een betaalde baan. Hun zelfstandigheid leidt vaak nog niet tot arbeidsmarktdeelname, waardoor hun financiële situatie kwetsbaar blijft. De campagne Go Mama! van Stichting Lezen & Schrijven zou hieraan een bijdrage kunnen leveren, die gericht is op het versterken van de vaardigheden van vrouwen.

Investeer in mannenemancipatie

Om vrouwen te emanciperen is het noodzakelijk om ook te investeren in de emancipatie van mannen. Het is belangrijk dat vrouwen ruimte krijgen om zich te ontwikkelen. Daarnaast spelen er ook onder mannen vraagstukken, zoals hoe zij kunnen omgaan met de toegenomen zelfstandigheid van vrouwen.

Vergroot kennis professionals over lhbt-emancipatie

Investeer in deskundigheidsbevordering bij professionals op het gebied van lhbt-emancipatie. Hierdoor krijgen zij beter zicht op wat er op dit gebied speelt in Centrum en kunnen zij lhbt-emancipatie effectief en cultuursensitief bespreekbaar maken.